

**Hacı Cəfər
QULİYEV,
AYB və
AJB-nin üzvü,
“Şöhrət” ordenli
həkim-cərrah**

(əvvəli ötən sayımızda)

Bağda bir gün və yaxud bir şəirin taleyi

İllər öncəsi, bağın allı-güllü vaxtında dostlarla Məmməd Araz talvarının altında əyləşib samovar çayı içirdik. Samovardan söhbət düşmüşkən, onun da tarixçəsini danışmaqda fayda var, məncə. Bu gün də bizdə olan dəyirmi samovarı vaxtilə Sumqayıtda həkim işləmiş Adilə xanım Aslanova ad günündə mənə bağışlamışdı. Ustad Məmməd Araz haqqın dərgahına qovuşandan sonra işlətməmişik bu samovarı.

Deyilənə görə, bu samovarı general Mehmandarov sabiq nazir Süleyman Vəzirova bağışlayıb. Mehmandarova isə şah Qacar nəslindən miras qalıb. Süleyman Vəzirov da əmisinin nəvəsi Adilə xanıma hədiyyə edib... Nəhayət-də Adilə xanım tərəfindən mənə bağışlanılıb.

...Yeyib-içəndən sonra çay dəstgahı, sonra nərd oyunu başlandı. Məmməd Araz akademik Budaq Budaqovdan üzr istəyib mənim qolumdan tutdu:

- Qardaş, mənə bir kağız, bir də karandaş getir. Ərizə yazacam. Deyəsən məni xaricə göndərmək istəyirlər.

Mən tez gedib deyilənləri gətirdim. Şair gülümsədi:

- Bağda qələm yoxdu?
- Sən karandaş dedin, mən də karandaş gətirdim da.

Boynumu qucaqladı:

- Eybi yox, qoy qalsın. Onsuz da bacın üzünü köçürəcək, - dedi. - Qardaş, çox sağ ol, mənim nazımla bu qədər oynayırısan, - əlavə etdi.

- Məmməd, - dedim, - bizim atalarımız, babalarımız səmimi dost olublar. Allah Hayvalı əmiyə rəhmət eləsin. O olmasaydı bizim babalarımızın, atalarımızın səmimi qardaşlıq, dostluq münasibətlərini bilməyəcəkdik. Mən sənə nəse edəndə bir rahatlıq tapıram,

MƏMMƏD ARAZLA BAĞLI KÖVRƏK XATİRƏLƏR

mənən də, ruhən də, cismən də dincəli-rəm.

Bilirdim ki,

Məmməd ot biçimindən sonra ondan gələn ətri çox sevir. Odur ki, dünən bağın yoncasını biçib sərmişdim.

Məmmədin çarpayısını bağın ortasında, şəkəri armudla xurma ağacının altına qoymuşdum. Artıq şəkəri armud quruyub, ancaq xurma ağacı şahid kimi hələ də qalır. Əlini çiynimə qoydu:

- Yaxşı ki, varsan, qardaş, - dedi.

Mən onu qələm-kağızla baş-başa qoyub dostlara yaxınlaşdım. Əşrəf müəllim samovara kömür salırdı.

- Zəhmət çəkmə, bacıoğlu Babaşla Nadir (qaynım) o işlə məşğul olarlar, - dedim.

- Bu da bir məşğuliyyətdir, - cavabını verdi Əşrəf Veysəli.

- Şair yəqin şeir yazır? - soruşdu.

- Yox, - dedim, deyəsən ərizə yazır.

Mən qonaqlardan xahiş etdim ki, yavaş danışsınlar, şair yatır. Onlar da mənim sözümə əməl etdilər. Çarpayı ağaclarla əhatə olunduğundan, görünürdü. Təxminən 5-10 dəqiqədən sonra Məmməd bizə yaxınlaşdı.

Məmməd İsmayıl:

-Ayə, ay ustad, nə tez doydun ömründə doymadığın yuxudan?

Şair güldü, ancaq dinmədi. Məni işarə ilə çağırdı. Dəftəri mənə göstərdi:

- Bunu elə yerə qoy ki, itməsin. Allah qoysa yaxınlarda gələcəm. Onda mənim yadıma salarsan.

- Baş üstə, - deyib, stolun üstündə olan şokalad qutusunu boşaldıb şairə uzatdım. Şair dəftəri öz əliylə qutuya yerləşdirdi.

- Gələcəkdə bu ərizə poemaya çevrilə bilər, - dedi.

- Qardaş, bayaq dostumuz İsa Həbibbəylinin sağlığına bədələr qalxdı. Sən dedin ki, ondan bir şey xahiş etdim, sağ olsun, o da düzəltdi. Kimdi o?

- Kəndçimizdi. Dayısı mənim qardaşım qızı ilə evlənilib.

- Lap yaxşı, sağ olsun İsanı. Gərəkli adamdı, yaxşı dostdu. Sən də mənə hey söz verirsən ki, Naxçıvandan gələndə bağa gətirəcəksən. Neçə dəfə Bakıya gəlib qayıdıb, ancaq bir dəfə də olsun gətirməmişən İsanı.

- İnşallah bir gün o da olar, - dedi.

Mən qutunu aparıb qarajda bir yeşiyin içinə qoydum, üstünə də lazımsız əşyalardan atdım. Məmməd Araz ondan sonra tez-tez bağa gəlirdi. Ancaq nə onun, nə də mənim yadıma düşmədi bu dəftər.

1988-ci ildə o bəlalı hadisələr başlandı. Bir neçə il ərzində rus şovinistlərinin əli ilə Qarabağ işğal olundu, rayonlarımız bir-bir alınıb ermənilərə verildi. Xocalı faciəsindən sonra günlərlə gözümə yuxu getmədi. Başımın tükledim.

ri töküldü, saçım ağardı. Yüz minlərlə qaçqın və didərgin Azərbaycanın rayonlarına səpələndi, Həmçinin Sumqayıt və Abşeronda məskunlaşdılar. Mir Məhəmməd ağanın məzarı Qubadlının Mirilər kəndində məni gözlədi, yolları namərdlər bağladığından gedə bilmədim. Dostları, qardaşları bir-bir itirdim...

...2017-ci il dekabrın 1-də

Məmməd Arazın məzarını Fəxri Xiyabanda yad etdik. Mən də çıxış etdim. Dekabrın 2-də qarajda kəlbətin axtarırdım. Köhnə çadırı qaldıranda altında bir qutu gördüm. Üstü lazımsız əşyalarla dolu idi. Ürəyimdə nə əcəb oğlum Əsəd və bacıoğlu Babaş bunları tullamayıb dedim. Bağın o başında kimsə iki dəfə səbir gətirdi. Hansı yazıcınınsa sözü yadıma düşdü: "Səbir əylə, könül, bir gün gələr sən də şadlanarsan". Qutunun üstündə olanları atdım, dəmir-dümləri eşələdim. Birdən gözümə Məmməd Arazın dəftəri qoyduğu konfet qutusu dəydi. Keçmiş xatirələr gözlerim önündə canlandı. Qutunu açmaq istəyəndə çürümüş hissə əlimdə qaldı. Mən tez qarajdan bacıoğlu deyə müraciət etdiyim gözəl şairimiz, mənim bütün kitablarımın redaktoru, Azərbaycan Jurnalistlər Birliyi Sumqayıt şəhər təşkilatının sədri, Əməkdar jurnalist Rafiq Odaya 3 dəfə

zəng vurdum. İki dəfə mobil telefonuna, bir dəfə isə işə. Cavab gəlmədi. Evlərinə zəng etdim. Həyat yoldaşı dedi ki, Cəfər dayı, əgər sizin telefonunuza cavab verməyibsə, deməli, rəsmi tədbirdədir. Sonra yaxın dostum, gözəl şairimiz, Əməkdar mədəniyyət işçisi Əşrəf Veysəliyə zəng vurdum:

- Bəli, qardaş.

Hal-əhval tutduq.

- Qardaş, - dedim, - vacib işim var, orda ol gəlirəm.

Sonra:

- Səndə böyüdücü şüşə varmı? - deyə soruşdum.

- Nə olub ki, Hacı?

- Gələrəm orda danışarıq, - dedim.

Mən xalam nəvəsi, Müşfiq qəsəbə məktəbinin direktoru Atakişiyə zəng etdim.

- Vacib işim var, zəhmət olmasa bağa gəl, - dedim.

Yarım saatdan sonra gəldi və biz birlikdə Əşrəf müəllimin yanına getdik.

- Sən telefonla şəkil çəkə bilirsənmi? - soruşdum.

- Mənim telefonumla çəkmək olmaz, köhnədi.

Mən məsələni danışdım.

- Qardaş, yadımdadı, - dedi Əşrəf müəllim.

Qapını bağladı. Çürümüş qutunu ehmalca açdı. Tikə-tikə olmuş yazını

stolun üstünə düzdüm. Burda mənim də günahım var idi. Qutunu götürəndə ehtiyatsızlıq üzündən çürümüş kağızların tikələnməsinə səbəb olmuşdum.

Böyüdücü ilə baxdıq, Məmməd Arazın xətti idi. Əşrəf müəllim dedi ki, Hacı bu ərizə deyil, şeirdi. Başdan İsa, sonra Həbib sözünü oxuduq. İki saatdan çox çəkdi bizim bu əməliyyatımız. Nəhayət ki, şeirin İsa Həbibbəyliyə ünvanlandığını aydınlaşdıra bildik.

...Yazını qutuya düzüb bağa gəldim.

Hava açıq idi. Soyuq olsa da gün çıxmışdı. Əşrəf müəllim demişdi ki, kağız bir saata kimi açıq havada qalsa pis olmaz. Məmməd Araz talvarının altında qutunu təzəcə yerə qoymuşdum ki, telefon zəng çaldı. Tanış gəlməyən bir kişi səsi idi:

- Əmi, Məmməd Arazın qardaşı qızı Rəhilə Elçin vəfat edib, Heydər məscidindəyik.

Düzü çox pis oldum. Hər şeyi untdum, vərəqlər talvarın altında qaldı. Bir də Heydər məscidində - yas mərasimində qutu yadıma düşdü. Bir neçə dəfə evə zəng çaldım. Götürən olmadı. Axşam qayıdanda yağış yağırdı. Külək isə amansızcasına əsirdi. Əlimdə fənər bağı gəzdim. Ancaq boş qutunu tapa bildim. Bu da tarixi yazının havaya sovrulan sonu oldu...

Nəticə

Hərdən bağı gəzir, sensizliyin ağrı-acısını yaşayıram. Bir an da olsun fikrimdən çıxmır, fikrimdə, düşüncəmdə, ruhumda cismimdə yaşayırsan, ustadım, dostum, qardaşım, həmdənim Məmməd Araz. Və Rafiq Odayın illər öncə sənə həsr etdiyi bu misraları beynimdə təkrar-təkrar dolandırırım:

**Bu torpağı qarış-qarış gəzmisən,
Qadan alım, Məmməd Araz, bir də göz.
Nə görmüsən, inci kimi düzmüsən,
Qadan alım, Məmməd Araz, bir də düz.**

**Dedin müşkül necələri ver mənə,
Sən yuxusuz gecələri ver mənə.
Görən varmı ürəklərdə yer mənə? -
Qadan alım, Məmməd Araz, bu nə söz.**

**Zaman bizi körüyündə körüklər,
Şəhər-axşam arxasınca sürüklər,
İstəyirsən acmı qalsın ürəklər? -
Qadan alım, Məmməd Araz, hələ döz.**

**Getdin... Ürəklərimizi ac qoyub
getdin, USTAD!**